

86

KOLOZSVARI M. KIR. GAZDASAGI AKADEMIA
KONYVTARA

szám

Tara Noastra

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 18

6

MAIU

1923

În acest număr: Badea Gheorghe *de Octavian Goga*; Cetind pe Baude-
laire *poezie de Aegrotus*; Oraşele noastre: Lugojul *de P. Nemoianu*; Va pleca
guvernul? *de E. G.*; Descentralizarea administraţiei şcolare *de Octavian Prie*;
Apelul la străinătate *de Alexandru A. Hodoş*; Barza şi unificarea *de Septimiu
Popa*; O solidaritate suspectă *de Moise Nicoară*; Cronica politică: Criză mini-
sterială sau criză de guvernare? *de Ion Balint*; Gazeta rimată: Visul Voevodului
de Spiritistul Morfeu; Insemnări: Comemorarea lui Gh. Pop, Revoluţia din Româ-
nia, Vizită princiară, Epidemia tantiemelor, Cuziştii, Boilă Biruitorul, Apponyi la
Băle, Versurile glumeţe

CLUJ

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Badea Gheorghe

În lumea noastră patriarhală de ieri, când Ardealul românesc, ca o număroasă familie oropsită, își trăia protestarea lui de fiecare zi, un suflu de austeritate biblică înviora viața de aici. Cărturari și țărani, izolați de binefacerile statului, strănși în orizonturi mici dar povățuiți de instincte sigure și adânci, ai noștri erau constituiți într'o societate luptătoare retransată după credințele ei și ferită de ori-ce transacții cu împrejurările.

Ca în catacombele primilor creștini, în Ardealul oprimat nu se urzeau planuri constructive, ci se păstra cu sfințenie pe seama viitorului mai norocos: *o idee*.

Politica acelor zile resimțea în mod fatal pecetea vremii.

Fără a putea fi o acțiune, fiindcă se isbea la tot pasul de opreliștile statului dușman, politica era un apostolat. Sbuciumul tuturor se desfășură în cadrul valorilor morale, singura noastră tărie de popor sărac și încătușat în voința lui, creându-se astfel o atmosferă de vigoasă onestitate rustică în care un popor de țărani își afirma cu îndârjire o religie națională, distinctă și conștientă. Nu era o perioadă de puternice dărâmări sau clădiri, viața publică nu scotea la suprafață diverse probleme, nu cerea avânturi îndrăznețe de gândire sau o specială inițiativă, cerea ceva mai mult, o abnegație până la sacrificiu și-un devotament fanatic care martirizează. Ca în epocile de tinerețe ale popoarelor, când dorul de libertate copleșește toate îndemnurile, Ardealul de sub regimul unguresc își încorda energiile pentru a face să svâcnească în conștiința tuturor cu cât mai multă tărie suprema abstracțiune: *idealul național*.

În această fază când conservarea patrimoniului de rasă era deci ținta de căpetenie, firește, sufletul mulțimii se sbătea însetat de evangheliști chemați să-i modeleze simțirea cu pilda lor. Prin satele noastre, prin orașelele de provincie trăiau acești depozitari ai dogmei, care

acolo în umbră îmbărbătau masele și propovăduiau speranța în ziua de mâine. Pe la adunări de popor, în încăperile înguste ale școlilor rurale, se risipea o vastă operă de propagandă anonimă, se răscoleau revendicări politice, se înjghebau conferințe culturale, se cântau doine și se spuneau versuri de Sion sau Alexandri, dar mai presus de toate se afixa o particulară mândrie a diferențării de neam, sentimentul de o măreție elementară în larga lui revărsare primitivă: „*Român sânt, român voi fi*“... Fiecare din aceste manifestări de viață își avea de obicei un patron al ei, fruntașul consacrat, omul care încarna crezul obștesc și care printr'o linie dreaptă a unei vieți își răscumpărase dreptul de îndrumător deodată cu toate persecuțiile regimului ostil.

Din această tagmă de evangheliști ai neamului, era nestorul lup-telor noastre de aici Gheorghe Pop din Băsești, badea Gheorghe cum îi ziceam cu toții de vre-o treizeci de ani încoace. Marele gospodar din Sălaj era patronul mișcării naționale de pe toată întinderea Ardealului. De prin anii optzeci ai veacului și până la desrobire numele seniorului darnic se întâlnește pretutindeni unde sub opresiunea maghiară se strigă durerea noastră. Decenii dearândul între Ion Rațiu și Vasile Lucaci, se ivește la adunările naționale figura lui venerabilă venită să afirme cu-o liniștită mândrie simțământul tuturor. Viața lui a avut numai linii mari și simple, o sănătate de suflet robustă năzuind spre o singură țintă. Cine s'ar apuca s'o reconstruiască în lumina vremii lui, ar zugrăvi poate cea mai reprezentativă personalitate a fruntașilor noștri politici și-ar descifra toate tainele rezistenței românești din era violențelor maghiare.

Gheorghe Pop de Băsești s'a cheltuit optzeci de ani cât a trăit pentru toate variatele necesități naționale cu care și-a confundat existența. A fost dela început în colțul lui un punct fix al conștiinței românești, un paznic de graniță la nord în vecinătatea Tisei. Din daniile lui palpita cultura noastră în acele părți și tresărea o îndârjită defensivă politică. Fruntașul român desfășura o luptă programatică, înfățișându-se la toate ocaziile ca un exponent al ideilor de desrobire. Zeci de ani până la adânci bătrânețe a fost astfel deputat în Camera din Budapesta, iar pe vremea Memorandului și-a avut partea lui de pedeapsă. După moartea președintelui Rațiu, opinia publică întreagă l-a desemnat de conducător al partidului național, ceea-ce însemna pe atunci un șef al românismului militant. Seninul patriarh badea Gheorghe, era la locul de frunte în toate întrunirile noastre cumpătat și cuminte de câteori trebuia să netezească asperitățile din familie, neînduplecat și îndrăzneț, când venea vorba de problemele apărării naționale. Autoritatea lui era necontestată, fiindcă o viață îndelungă acest om a dat numai și n'a cerut nimănui nimic. Înfațișarea lui impunea sfatului nostru un aspect de demnitate și curățenie morală împrumutând frământărilor dimprejur o haină de vetustate severă, legându-ne de continuitatea aspirațiilor din vechime și dându-ne tuturora senzația binefăcătoare că lupta pe care o ducem e perfect legitimă și credințele noastre vin de demult, de foarte departe...

Războiul mondial l'a găsit pe luminosul moșneag în această atitudine de protestare. În sufletul lui, ca în al tuturor ardelenilor, s'au resuscitat dela început întrebări mari, crize sguđuitoare, pline de nădejdi. În acest sbucium moșneagul a stat drept, fără nici o concesie de circumstanță în fața dușmanului străbun, ochii lui cutremurați se îndreptau spre București. Bătrînul președinte al comitetului național și-a dat totdeauna seama că salvarea nu poate veni decât de-acolo. De-aceia în ziua mare dela Alba-Iulia, când catapetezma monarhiei habsburgice trozneva și angrenajul nemțesc era în dislocare, când armata României liberatoare era în marș, mâna lui s'a întins frățeste fără nici o socoteală spre desrobitorul care venea. Pe deplin conștient că în acele clipe misiunea lui istorică de păstrător al ideii s'a îndeplinit și că organismul pe care-l reprezenta va trebui să se schimbe în noua configurație de stat, Gheorghe Pop de Băsești a crezut terminată opera partidului național și-a rostit dictonul scripturii: „*Acum slobozește Doamne, pe robul tău. . .*“

Moartea lui Badea Gheorghe ca și viața lui și-a avut un rost simbolic. El s'a stins sub șuierul gloanțelor ungurești, în ceasul când armata noastră își începuse drumul cuceritor. O viață întregă de suferinți și amărăciuni și-a avut compensația ei în acele clipe, șeful desrobitorilor n'a închis ochii decât atunci când libertatea i-a fluturat pe dinainte zîmbetul fericitor. . .

Astăzi familia răposatului inaugurează monumentul funerar. E un prilej de sărbătoare a tuturor pioasa aducere aminte. În vâlmășagul grăbit al prezentului, când figuranți de-a doua mână au umplut arena cu sgomotul lor, profilul președintelui de ieri primește un nou relief și-o înaltă semnificare.

E un capitol de istorie națională în cripta dela Băsești. Epigoni ai țării mele, duceți-vă la ea să învățați dragoste de neam. . .

OCTAVIAN GOGA

Cetind pe Baudelaire

Mai recitesc o pagină bolnavă
Din spleenul tău încarcerat în rime,
În noaptea asta plină de otravă
Când nu mai râd, căci nu mă vede nime.

Mai recitesc, și filă după filă,
Par niște triste galbene petale,
E pretutindeni brumă fără milă
Și-atâta toamnă 'n versurile tale...

Ce turn înalt, strălucitor de gheață,
Ți-e mintea... Văd la ori-ce cotitură,
Cum câte-un picur proaspăt de viață
Primește-a morții cuminecătură...

Pe rând, pe rând, viziuni multicolore,
Bețiile cu-a lor apoteoză,
Mor în căderea vorbelor sonore,
Când visu-și moaie aripa'n nevroză.

Simt sufletul învins cum ți se frânge,
Un Crist cu pieptul sdrențuit de sulii,
Pare-că văd cum ai stropit cu sânge
Pe unde-ai fost, noroiul de pe uliți...

Și stând așa cu coatele pe masă,
Urātu 'ncinge fruntea mea de ceară
Când noaptea grea asupra mea se lasă:
O lespede pe-o pace funerară...

AEGROTUS

Orașele noastre : Lugojul

Lugojul, capitala județului Caraș-Severin și metropola culturală de altă dată a Banatului, este singurul oraș mai de seamă din noile provincii cu majoritate românească. Față de 3000 de maghiari și neo-maghiari de foarte recentă proveniență și 7000 de șvabi — buni prietini ai noștri — numărul românilor este de vreo 12000, plus, și de o parte și de alta, sporul vremurilor de după război. Cifrele acestea ne dovedesc că, în vreme ce în Transilvania politica maghiară reușise să oprească pe loc orice progres al românilor și să anihileze orice viață românească, în Lugoj, sediul celui mai românesc județ, aceasta abia încolțise.

Nici nu se putea întâmpla altfel.

Venind dela Nord, din direcția Făgetului pe șoseaua străbunilor romani, — a cărei vechime locuitorii locului o cunosc nu numai din legende, ci și din bolovanii scoși la suprafață de folosirea necurmată de atâta amar de vreme, — pădurile se răresc, munții se prefac în dealuri, tot mai mici, ca și o scară a cărei ultimă spiță este „Dealul viilor“, la câteva sute de pași de Lugoj. Ajuns pe această ultimă înălțime, noua perspectivă ce se deschide te țintuește locului, silindu-te să faci o scurtă examinare a splendidului tablou ce se așterne. La stânga privirea nu se oprește până în piscurile cărunte ale uriașilor din dosul Caransebeșului, pe undeva pela cumpăna apelor, la dreapta în turnurile bisericelor pravoslave zidite pe blânde coline, iar în față... la marginea orizontului. Din stânga, dealungul „Dealul viilor“ se întinde alvia „Cimișului“, formând o bruscă graniță de teren, nelăsând în fața Lugojului nici un mușuroi mai pronunțat de pământ să treacă malul opus. Apropiindu-se de gura văii Begheului o cârnește la stânga, vrând par'că cu brațul său schilozit de tehnica modernă să îmbrățișeze întregul șes din față. Dealungul lui se întinde șirul nesfârșit de sate românești, așezate într'o adevărată linie de trăgători, în al cărei centru vedem *Lugojul* cum îi zic intelectualii, *Logojul* în limba poporului și *Lugoșul* după sărmana cartografie românească. Privind această linie neîntreruptă de mândre sate românești, nu te mai cuprinde mirarea că Lugojul și-a putut păstra originalitatea sa în tot decursul robiei noastre politice. Care putere pământescă putea oare să pună stăpânire pe cea mai importantă poziție, când tot restul frontului, fără inamic în față, sta gata să-i sară într'ajutor?...

Și așa, în istoria Lugojului, lupta cu politica maghiară nu cunoaște decât un singur și scurt capitol, încheiat de mult. Ca pretutindeni, această luptă a început întâi pentru învățământ și administrație. La 1861 intră limba maghiară în liceu, iar la 1884 se dresează la primăria din Lugoj primul proces verbal asupra ședinței consiliului și în limba maghiară, pe lângă cea română și germană. Lupta pe teren economic a început și mai târziu și e deschisă încă. Fără a intra în detalii, cred că inferioritatea noastră se datoroște numai puternicului sprijin al Timișorii dat capitalului străin și pe care nu-l putem avea și noi din partea alor noștri.

* * *

Orașul e situat pe ambele maluri ale Timișului. Pe malul drept e Lugojul românesc, pe cel stâng cel nemțesc. Chiar dacă nu le-ar despărți Timișul, despărțirea dintre cele două cartiere e izbitoare. Lugojul românesc e mai întins, cu străzi mai întortochiate, cam ca la București, cu case care poartă pecetea altor vremuri. Tocmai continuitatea aceasta dintre trecutul îndepărtat și prezent, nealterată de o civilizație pripită, constituie un aspect binefăcător pentru cunoscătorul orașelor din Transilvania.

Cartierul nemțesc este mai ordonat, cu străzi ca lumânarea. Dar nici acestea nu sunt croite după calapodul străzilor din alte orașe modernizate. Edilii politicieni cari le-au trasat le-au făcut mai înguste, ca nu cumva să dea năvală pe acestea români de pe celelalt mal.

Cele două cartiere sunt legate deolaltă cu un frumos și important pod de fier, a cărui menire mai curând pare a fi luarea de vamă, decât circulația. Incontra acestei anomalii nu protestează însă nimeni, de vreme ce lugojenii știu că instituția vămii este mai veche decât podul.

* * *

Dar Lugojul este un oraș românesc nu numai după proporția numerică a elementului care-l locuiește, ci și sub raport cultural, fapt care-l ridică mai presus și de orașele de provincie ale vechiului Regat. Cât privește Transilvania, despre nici un oraș al ei nu s'ar putea spune că ar fi un îndrumător al satelor, cum ar trebui să fie în mod normal. Aproape toate orașele din Transilvania, până de curând au servit pentru satele românești ca punct de atracție numai în ce privește trebuințele lor materiale, fără vreo comunitate de ordin sufletesc. Lugojul a fost și este un oraș după care se orientează toate satele românești din cea mai mare parte a Banatului. Sub acest raport, Lugojul își are tradiția sa veche, creiată și consolidată de o muncă intensă de mai multe decenii. Locuit de o puternică și bineînstărită pătură țărănească și de cel mai mare număr de meseriași români ce-l poate da un oraș de provincie, Lugojul s'a emancipat curând de robia materială, trezind în rândul acestora dorul după o viață culturală, de ordin mai înalt.

Inceputurile culturii românești în Lugoi sunt foarte vechi. Mai ales în ce privește teatrul și cântarea. În Lugoj s'au jucat piese româ-

nești în anul 1850, deci cu mult înaintea ungarilor. Prin anii 1870—80 există în Lugoj trupă teatrală stabilă, condusă de lugojeanul Petculescu, din activitatea căreia se găsește interesante documente și astăzi.

Dragostea lugojenilor față de cântare se manifestă și mai curând. Încă pela anul 1822 lugojenii se străduiesc să adune bani în acest scop, iar în anul 1840 trimit o seamă de tineri la Timișoara pentru a-i învăța „să cânte pe note“. După cât se spune, este cea mai veche încercare de acest fel în întreaga Transilvanie. În anul 1841, liturghia la sărbătorile Paștilor au „cântat-o pe note“ acești cântăreți așa de frumos, încât... „*au umplut inimile la mic și mare, domn și țaran, de evlavie creștinească și de demnitatea națională*“, — după cum spune cronică „Reuniunii române de cântări și muzică din Lugoj“, supranumită astăzi „Corul Vidu“. „*Cine înalță mai frumos decât noi lugojenii rugăciunea la Dumnezeu popoarelor*“ — se întreabă aceeași cronică. „*Și Lui și lumii datu-i-am probă, că românul a păstrat facultățile antice, care-l fac capabil de cultură și civilizațiune*“. Întreg Banatul — am răspunde noi, generația de astăzi — deoarece atâtea coruri câte sate sunt în mândrul nostru Bănat înalță rugăciuni tot așa de frumos ca și lugojenii și dau aceeași probă lumii. Lugojul n'a fost sgârcit în revărsarea facultăților sale sufletești asupra întregului Banat. Pe măsură ce a receptat razele culturii s'a grăbit să le transmită tuturor satelor bănățene. La șes mai curând, la munte ceva mai târziu. Sub influența Lugojului se înființează cor în comuna Chizătău la 1857, iar în 1900 numărul corurilor sătești în cuprinsul Banatului trece de respectabilul număr de 120. Și cum nu poți „cânta pe note“ fără să știi carte, s'a răspândit scrisul și cetitul, s'au înființat biblioteci rurale, din armonizarea cărora s'a plămădit starea culturală a Banatului de azi.

Față de asemenea rezultate de cultură, stăpânirea românească nu trebuia decât să recunoască importanța acestei particularități a sufletului românilor bănățeni și progresul lor cultural ne va uimi. Deși „imperiu românesc“ nu s'a achitat încă de această datorie a sa, totuși oarecari începuturi bune nu lipsesc. Din partea sa, Lugojul nu a întârziat să atragă atențiunea celor în drept, prin laudabila inițiativă de a aduna toate corurile și toate fanfarele din cuprinsul Banatului într'o asociație, cu sediul în Lugoj. Dupăcât suntem informați, Lugojului i-s'a oferit înalta cinste invitându-l să-și întindă raza acestei inițiative asupra întregii țări.

Înregistrând această frumoasă operă națională și culturală, involuntar gândul îți zboară la publicul care a înțeles-o și a sprijinit-o, la țărani și meseriași din Lugoj. Pentrucă, în adevăr, pe ei s'a bazat întreaga acțiune.

Cu deosebire meseriași Lugojului — „maistorii“ cum se numesc dâșii — au fost cei dintâi cari, stăpâni pe meșteșugul scrisului au dovedit o mare înclinare pentru cultură. Cu un spirit de solidaritate izvorât și alimentat de organizația pe bresle, ei au răspuns totdeauna ca un om la apelurile culturale sau naționale ce li s'au adresat. Spiritul acesta de solidaritate al maistorilor lugojeni mai înființează încă și astăzi, dar viața nu mai e aceeași. Organizația pe

bresle și numeroasele „statute județene“ nu mai sunt în stare să ocrotească truda acestor harnici meșteșugari. Marea industrie și marele capital îi amenință cu prăbușirea. Și ar fi păcat să-i lăsăm să piară. Să nu uităm, că faima maistorilor lugojeni ajunsesse și în apus, într-o vreme când existența problemei românești din Ungaria nu ni-se recunoștea. Nuvelele lui Popovici-Bănățeanul, cu duioasele subiecte din viața meseriașilor lugojeni au fost și sunt citite cu multă plăcere în Anglia. Să păstrăm măcar pentru plăcerea acestui apus, capitalul sufletesc ce-l reprezintă maistorii lugojeni, deși recunoaștem toată dificultatea de a-l aduce în concordanță cu capitalul industrial și bancar, atât de apreciat și căutat în zilele noastre.

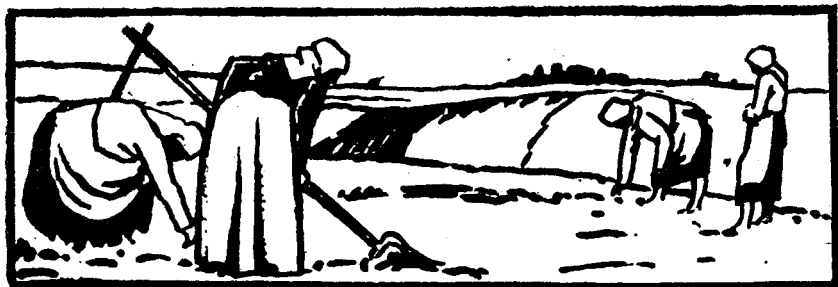
Nu mai puțin important a fost și este în viața Lugojuului și rolul țăranilor — „economilor“ — care formează grosul populațiunii. Ceva mai greoi în manifestări — o urmare a ocupațiunii lor — ei nu au lipsit niciodată dela datoria de a determina, cu marele lor număr, orice lucru de bine. Mai independenți ca orice altă pătură, ei nu au cunoscut alte interese decât pe acelea naționale. Țărânilor lugojene îi revine și marele merit de a fi făcut legătura dintre oraș și sate, pe căile care încep a fi atât de necunoscute nouă, cărturarilor.

Greu încercați de zguduirile războiului și de urmările imediate ale acestuia, țăranii lugojeni sunt pe cale de a se reculege. Modeste, harnici și cu neprefăcut respect față de intelectuali, ei își urmează cu drag meseria străbună, nelăsându-se ispitiți de ocaziile trecătoare ale câștigului mai ușor din zilele noastre. Când a terminat cu lucrul, sau e zi de sărbătoare, citește gazete, cărți și se întrec în a-și da copiii la liceu. Când îi vizitează vreun om mai de seamă drag lor, îl cară în carul cu șase boi. Pentru vizitatorii streini ai Lugojuului, târgul de tauri care se ține an de an cu distribuirea de premii este cel mai bun prilej de a putea aprecia bunăstarea și gradul de cultură al „economilor“ lugojeni.

Regretăm că spațiul nu ne îngăduie să ne ocupăm și de spiritele îndrumătoare ce le-a avut Lugojuul timp de opt decenii, de intelectuali. Dintre acestea numele celor mai mulți sunt gravate pe marmora din cimitirul de sub „Dealul viilor“. Numele lor este păstrat cu pietate nu numai în inimile lugojenilor, dar au trecut și în conștiința populară. Câțiva din cei cari au muncit fără interes mai trăesc și astăzi, dar pe cari îi vom trece sub tăcere. Scopul nostru aci este să arătăm virtuțile maselor de anonimi pe umerii cărora s'a sprijinit conștiința românească din acest oraș și pe care se reazămă și statul nostru de astăzi.

Departate de a fi epuizat descrierea celui mai important focar de cultură din trecut, cele spuse cred că îmi permit să trag concluzia că, spre deosebire de toate orașele din Transilvania, în Lugoju nu avem o problemă complicată de aspirațiunile centrifugale ale unor minorități etnice. *In Lugoju avem o problemă românească*, care în avântul ei spre progres nu cere stăpânirii românești decât înțelegere, încurajare și libertate.

P. NEMOIANU

Va pleca guvernul?

E o întrebare pe care și-o pun mulți, pe la colțuri de stradă, prin cafenele, peste tot locul unde se întâlnesc câțiva oameni, ca să-și povestească mizeriile zilei și nădejtile unei ușurări a vieții. Această întrebare e adevărat că a urmărit toate guvernele dela război încoace, cu o diabolică persistență. Abia se instalau miniștrii în fotoliile lor și întrebarea își și căsca gura flămândă deasupra capului lor, mare, năbdăioasă și neiertătoare. Guvernul liberal n'a scăpat nici el de ea. În primele săptămâni de diriguire a treburilor publice i-s'a și pus cu toată impertinența și de atunci nu-l mai slăbește, persecutându-l cu îndârjire. Va pleca? Nu va pleca? Când va pleca? Așa se întreabă lumea de un an și jumătate.

Nici nu mai începe îndoiială că aceia cari cred în schimbările guvernelor ca în niște mijloace suverane, tămăduitoare ale tuturor relelor, sunt niște bieți naivi vrednici de altă educație politică decât aceia pe care o au. Guvernele, toate fără excepție, singure, oricât ar fi ele de bune, nu sunt în stare să dea țării situația pe care ar merita-o, după suferințele prin cari a trecut. La noi, în definitiv, nu ar fi nevoie de o prea deasă schimbare de guverne, ci de o trainică și radicală schimbare de sistem politic și economic. De aceasta am avea noi nevoie și această dorință ar trebui s'o accentueze cu mai multă putere opinia noastră publică.

Știm, că dela unire începând, masele mari s'au agitat mereu în înțelesul unor revendicări de această natură și cererea legitimă și-au concretizat-o prin strigătul: Vrem oameni noi! Era o oarecare nelămurire în acest strigăt, de sigur, dar el avea totuși un cuprins destul de semnificativ, din care ar fi putut să tragă multe învățături toți potențații vieții noastre politice. Vrem oameni noi! Aceasta însemna pe limba populară: Vrem o viață nouă! Și când se spunea o viață nouă, se înțelegea nu numai o adâncă primenire a condițiilor morale ale desvoltării noastre, cum au crezut mulți, ci și o prefacere completă a mij-

loacelor economice de cari ne servim. Țara a trecut în toate provinciile ei prin niște transformări atât de mari, încât se împuneau și se impun și astăzi în primul rând temelii de ordin material, cari să-i asigure ființa ei morală, așa cum ne-a dăruit-o războiul.

Greșeala acelor cari au canalizat până acum dorințele populare a fost că nu au înțeles îndeajuns acest adevăr și întru cât l-au înțeles nu au tras toate consecințele din el. S'a apăsât mult dăltă creatoare cu deosebire asupra problemelor cu caracter politic și din întreaga lume de frământări economice nu s'a atins nici o chestiune măcar, pentru a înfăptui o parte cel puțin din visata lume nouă a anonimilor cari nu pot să formuleze programe de guvernământ, fiindcă ei știu numai să strige cuvinte scurte și de multe ori nearticulate, al căror sens oamenii politici au însă datoria să-i lămurească.

Căderea guvernului Averescu se datorește de bună seamă și intrigilor oarbe, dar ea a fost făcută posibilă și prin faptul că acest om nou care *este* generalul Averescu, oricât de mult i-ar contesta această calitate adversarii, nu și-a manifestat sau n'a avut vreme să-și manifesteze o dorință precisă de a rupe cu sistemul economic de până acum. Guvernul Averescu n'a avut o politică economică, au strigat triumfători adversarii politici ai partidului poporului, trebuie să o recunoaștem, cu oarecare dreptate. Neapărat că primele măsuri ale generalului impus la cârma țării de un formidabil val al dragostei populare erau și trebuiau să fie îndreptate mai întâi înspre o potolire a patimilor răscolite și înspre o restabilire a ordinii sociale, fără de care nu se poate concepe o dezvoltare normală într'un stat. Măsurile aceste au preocupat însă prea mult și în mod prea exclusiv pe general. Tocmai din acest motiv s'au și putut repede desiluziona toți aceia cari s'au îndreptat cu tot focul inimii lor spre idolul tranșeelor. Tocmai din acest motiv s'a și putut întâmpla ca în opinia publică să se simtă o vagă orientare către ce a fost, către oamenii trecutului, către reprezentanții unui procedeu economic detestat, e drept, dar care oferea cel puțin garanțiile unui sistem.

Și liberalii s'au reîntors la guvern, au putut să se reîntoarcă la guvern, ca o pecetluire a acestui desiluzii populare crescânde. N'aș putea să susțin enormitatea că partidul liberal a fost dorit de mulțime, ori că el a fost chemat cu căldură de straturile largi ale națiunii. El a fost însă tolerat, cu speranța secretă, că va reorganiza economia națională. Acesta este un adevăr incontestabil, pe care nu-i nici o lipsă să-l ascundă cineva. Partidul liberal, ori cât de odios era pentru întregul corp electoral, s'a impus la cârmă și ar fi izbutit să-și creeze o majoritate parlamentară chiar și fără fraude, dacă nu era în penibilă stare sufletească a vinovatului care se teme și de umbra lui.

S'a întâmplat însă, după cum era de așteptat, că acest partid al trecutului să nu poată domina uriașa involburare de forțe economice ale României noi. Imediat după venirea la guvern vestiții gospodari ai partidului liberal s'au încurcat într'o serie de preocupări politice, pe cari nu aveau nici o cădere să le ridice tocmai ei. Lumea aștepta dela li-

berali o coordonare a energiilor de ordin material, o intensificare a producției și o ușurare a condițiilor de viață. Program economic, așteptau toți sbuciumații poporului nostru dornic de a se așeza cu sânguință pe muncă în brazda nouă pe care i-a hărăzit-o istoria generoasă a anilor din urmă. Și d. Ion I. I. Brătianu le-a dat o încoronare cu jicnirea inutilă a tuturor partidelor de opoziție, pentru ca mai apoi să se încerce tot d-sa pe apele tulburi ale unei Constituții făurite în cele mai detestabile frământări din câte am avut.

Evident că în astfel de împrejurări steaua liberală s'a prăbușit repede și opinia noastră publică s'a reîntors la vechea formulă a oamenilor noi. Falimentul trecutului nostru politic și economic, prin experiența liberală, este definitiv. Nimeni nu va mai fi, care să-și mai poată închipui, după ce simte tot calvarul unor greutăți economice din ce în ce mai insuportabile, că o revenire la ce a mai fost se poate. Și de aceia guvernul va pleca.

Nu intră în obiceiul acestei reviste să-și îmbete cetitorii cu știri senzaționale. De aceia nu putem fixa o dată cu luna și cu ziua fixă, când guvernul d-lui Brătianu va fi silit să leze frânele din mâini. Acest fel de prorociri îl lăsăm pe seama honigmano-rozenthalilor din București, cari n'au altă treabă de făcut decât să-și mintă cetitorii pentru a le estorca bani. Guvernul va pleca însă *în scurtă vreme*, aceasta îndrăznim să o spunem cu hotărâre. Va pleca guvernul, neputând să răspundă așteptărilor cari s'au pus în el, iar în fruntea țării va fi readus generalul Averescu în temeiul noutății economice, cum a fost adus la 1920 tot în temeiul unei noutăți, pe cari atunci nu o putuse realiza în întregime. De data aceasta, generalul își va face însă datoria întreagă.

E. G.

Descentralizarea administrației școlare

Nu cunosc proiectul de reformă a învățământului, al actualului guvern, prin urmare nici nu pot să mă pronunț asupra lui. Din împrejurarea, că se lucrează de mult la această importantă operă de legiferare, cerându-se atâtea anchete de specialiști, mă îndreptătesc a crede că această reformă are să fie o lucrare desăvârșită.

Ceace mă îndeamnă totuși să ridic anumite chestiuni în legătură cu ea, este comunicatul semioficial, că directoratele regionale actuale din Transilvania se vor înmulți, iar șeful regiunii nu va mai fi director, ci inspector. Chestiunea înmulțirii regiunilor administrative școlare nu ne-o putem explica. În privința aceasta ne va dumiri expunerea de motive a proiectului. Până atunci, privim întreagă chestiunea ca un mare semn de întrebare, căci știm bine, administrația școlară a mers ireproșabil și cu actuala împărțire, deși directorul regional era departe de a avea aparatul administrativ pe care îl va conduce după noul proiect.

Motive bugetare desigur că nu vor fi cerut această înmulțire de regiuni administrative, potrivit principiului: — *entia sine necessitate non sint multiplicanda*. Rămâne chestiunea denumirii șefului regiunii. El se numia *director regional*; după noul proiect se va numi *inspector regional*.

De ce?

Pentru noi transilvănenii denumirea de „inspector“ reamintește vremuri cari au fost îngropate deodată cu absolutismul austriac. După potolirea revoluției din 48 și înaugurarea regimului absolutist, a năvălit asupra Ardealului o legiune de inspectori, cari urmăreau cu ochi atenți mersul implacabil al mașinării de stat. Nu se știa ceasul când avea să răsară figura tipică, cu barba à la „Franz Iosef“, cu ochelarii încadrați, cu redingota roșietică și pantalonii largi, pășind maiestuosă cu protocoalele subsuoară și mulțimea diregătorilor pe urma lui... Era domnul „Kreisinspector“.

Nu trecea dl. Kreisinspector bine dealul, și o altă căruță cobora la vale, aducând pe domnul „Sanitätsinspector“, acesta grozav de preo-

cupat de mersul sănătății publice. Abia scria dl. Sanitätsinspector o ordonanță, prin care poruncia locuitorilor ca în fiecare zi să țină două ore ușa și ferestrele deschise, când nimerea domnul „Schulinspector“.

Acesta neștiind românește și nepricepând cele opt glasuri pe cari învățătorul se căsnea să le învețe cu băeții, se mărginea să se pronunțe asupra stărilor învățământului prin constatarea: „Edificiul școlar corăspunzător, cu excepția ferestrelor, cari nu sunt șterse“...

Vremea aceasta a trecut de mult, de atunci experiența a ridicat alte necesități la suprafață, pentru a face ca o administrație să fie bună și nu știu dacă inspectoratele plănuite nu ar fi un indiciu că ne întoarcem la anul 1850.

În tot cazul, dacă se va consacra și prin lege starea actuală a vastei ramificații de inspectori, vom fi puși iarăși în situația de pe vremea când neuitatul Bach cârmuia cu oastea lui administrativă această țară fericită.

Nu știu dacă se mai găsește un alt stat, în care inspectorii să ducă o viață atât de largă ca la noi. Suntem cu adevărat, țara inspectorilor. Un revizor îmi spunea mai dăunăzi, că a suportat într-o săptămână vizita a trei inspectori. La fiecare a trebuit să-i prezinte un larg expozeu asupra feliului cum se face aici administrația școlară, i-a arătat o seamă de acte și dosare, l'a condus la câteva școli, ca după două zile să se prezinte un altul, tot atât de necunoscut cași cel dintâi. Un singur director a primit într-o zi șapte inspectori din șapte direcții, cari l'au prins astfel într'un adevărat foc concentric.

Fiind în preajma unei descentralizări administrative școlare, anunțată oficial din partea ministerului de instrucțiune, suntem deci în drept să așteptăm ca această descentralizare să nu samene de loc cu sistemul de inspectori de care ne bucurăm astăzi.

Sistemul de pe vremea absolutismului austriac, era și explicabil și rațional. O formă de guvernare, care profesează principiul că nu are încredere în nime, nici chiar în organele autorizate ale statului, va căuta întotdeauna să apară pe neașteptate la diferite puncte ale țării, să treacă în revistă prin agenții săi acreditați dela centru situația, și să încerce prin teroare a asigura mersul ireproșabil al instituțiilor publice.

De atunci însă s'a schimbat lumea. Și acei cari au inaugurat sistemul și acei cari au suferit de pe urma lui, s'au convins că centralismul poate asigura, ce e drept, incasarea dărilor și încazarmarea recruților, potrivit însă prin felul lui libertăților publice, înăbușește orice străduință de progres și control real al maselor guvernate, cari au cerut întotdeauna ca serviciile publice să funcționeze cu toată graba impusă de împrejurări. Subt puternicul impuls al revenirii la constituționalitate în 1867 și întronându-se iarăși sistemul „voinții naționale“ prin alegerile parlamentare, a dispărut centralismul și biurocratismul absolutist al timpului. S'au dus domnii Kreisinspector, Sanitätsinspector, Schulinspector în alte regiuni, mai fericite pentru ei. Iar pe urma lor a venit o largă descentralizare în administrația țării. În locul lipsei de încredere, de care era stăpânit sistemul de guvernare vechi s'a decre-

tat regimul modern al datoriei patriotice, iar în locul controlului-spionaj al inspectorilor, supravegherea cetățenilor și libertatea cuvântului, care n'a încetat a-și da contribuția sa, pentru ca fiecare organ al statului să-și facă datoria.

Știm să apreciem din propria experiență binefacerile unei descentralizări administrative, ca bază a unui progres sigur, pe care toți îl dorim. Descentralizarea cuprinde în sine nu numai inspecția și controlul, ci și investirea organelor vizate cu o seamă de atribuții de dispunere și directivă în raionul unde sunt chemați să conducă administrația. Căci ce descentralizare ar fi aceea, dacă organele acreditate nu ar avea nici un drept de dispunere, iar marele public ar fi nevoit și după aceasta să alerge la centru pentru o scutire de taxă școlară, pentru o admitere la corigență, și ar aștepta cu lunile suplinirea unui membru din corpul didactic, care s'ar îmbolnăvi subit? Sau ce descentralizare ar fi aceea, dacă roiul de inspectori ar năpădi fără știrea organului acreditat asupra regiunii lui, săpându-i prin prezența lor întreagă autoritatea și făcându-l imposibil de a lua o hotărâre de teama, ca să nu fie desavuat dela centru?

Prin urmare, șeful unui raion va apare cu duble atribuțiuni, ca organ de control și ca organ de dispunere.

Din acest punct, atât controlul cât și dispunerea ar lua un alt aspect. Controlul nu se va mai mărgini la o ochire ocazională, care vede ferestrele neșterse, ci va pătrunde în fund, va fi un control organic, care să fixeze an cu an starea de lucruri din regiunea sa, cu inventar controlabil pentru a putea constata dacă s'au îndreptat relele și s'a realizat progresul, indicat în anul precedent.

De ce au fost bibliotecile instituțiilor ardelene arhipline, colecțiile științifice ireproșabile, clădirile institutelor, curțile, grădinile botanice sau sălile de gimnastică, ținute la nivel? Fiindcă șeful raionului — directorul regional — le ținea în evidență cu inventar și nu trecea un an, ca să nu realizeze ceva, să nu procure un nou aparat, să nu repare pe cele vechi, să nu țină seamă de invențiile noi, căci el avea răspunderea pentru înzestrarea școlilor din circumscripția sa. Tot asemenea el controla instrucția, dacă cunoștințele elevilor corespund cerințelor sau dacă profesorii își fac datoria și sunt în curent cu metodele științifice sau pedagogice pe cari le aplică.

Observările sale aprobătoare sau reprobătoare se făceau în procesul-verbal redactat în auzul tuturor, iar cei vizați aveau dreptul de a replică, ceea ce de asemenea se trecea în proces verbal. Denunțurile clandestine sau referatele tendențioase, prin cari șefului i se anticipază toată dreptatea de către minister, iar bietul profesor, care nici nu bănuște că e vorba despre el, e dela început condamnat, erau în administrația școlară lucruri necunoscute.

Cât privește dreptul de dispunere și de directivă, el era firește limitat, dar suficient pentru a mântui toate chestiunile școlare locale. Aceasta avea un dublu avantaj. Se descărca ministerul de o mulțime de chestiuni mărunte, iar cei interesați nu mai băteau inutil drumul Capitalei cheltuind de multe ori de două ori atât cât era pretențiunea lor.

Iată deci o descentralizare, pe care am avut-o, i-am văzut roadele și care a trecut prin proba de experimentare, dovedindu-se ca bună și mai presus de toate creând o stare de civilizație, de care administrația noastră are atâta nevoie.

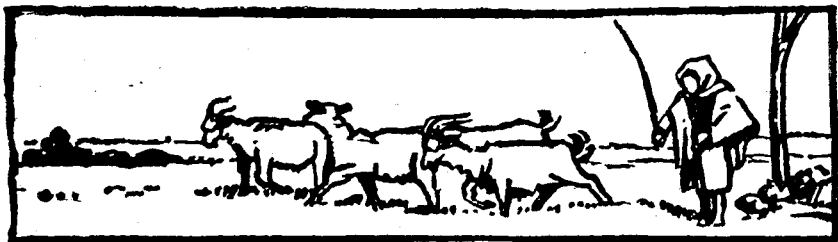
Ne întrebăm atunci de ce *inspectorate* și nu *directorate*? Inspector este cel care vine, constată o stare de lucruri și pleacă să refereze despre cele văzute. Pe când directorul are căderea de a vindeca imediat răul în anumite cazuri, de a dispune și de a da și directive ca organ competent, fără a aștepta avizul de regulă întârziat al centrului. De ce să introducem organic în administrația noastră această denumire, care ne reamintește mereu situația medievală a unor stări de lucruri trecute. Inspectorii vor rămânea dar, ca organe de specialitate, ca „comisari guverniali“ în cazuri anumite, sau ca organe auxiliare a directorului regional, dar șeful circumscripției va fi director regional cu atribuții bine determinate.

Am convingerea, că în direcția aceasta și-au dat avizul congresele și anchetele corpului didactic, care are tot interesul ca descentralizarea să servească cu adevărat școala și cultura țării. E firesc lucru, să fi rămas, ca forurile politice să dea reformei perietura din urmă. Cu drept cuvânt așteptăm însă, să o vedem trecută și prin această operațiune, ca să fim în clar cu spiritul din care fățul acesta a răsărit.

OCTAVIAN PRIE

Apelul la străinătate...

— ...și străinătatea despre noi —

S'a auzit adese această plângere, până la un punct foarte îndreptățită: Nu facem destulă propagandă în favoarea noastră, dincolo de hotare. Față de persistenta campanie de defăimare dusă împotriva României în toate colțurile Europei, și chiar peste Ocean, noi nu opunem decât timide gesturi de apărare și s'ar putea spune (fără patimă) o totală lipsă de activitate sistematică. Ceeace fac vrăjmașii noștri întrece cu mult străduința guvernului dela București pentru restabilirea legitimă a adevărului.

Astfel, în presa europeană, în cărți și broșuri bine ticluite, în conferințe repetate, suntem zugrăviți ca o țară nevrednică de buna soartă care i-a fost hărăzită, o țară a corupției, a jafului și a bunului plac, o țară în care civilizația e ucisă dela frontieră, odată cu revizuirea bagajelor în vamă. Neîntrerupta picătură de minciună sfredelește zilnic reputația țarei în străinătate. Nu numai în opinia publică a statelor cu cari am fost în război, ci chiar în mijlocul aliaților noștri, se încearcă stabilirea unei atmosfere de simpatie pentru nădejdiile cari visează o nouă sfărâmare a unității noastre naționale. Un deputat francez a scris acum câțva timp, o carte: „L'Hongrie mutilée“, pentru a protesta în contra „nedreptăței“ săvârșite prin tratatul dela Trianon. Deunăzi, un alt gazetar parizian nu s'a sfiit să înjure trivial societatea românească într'un așa zis roman: „Femei fără rușine“ tipărit chiar la București. Acum de curând, o călătoare din Londra, cercetând moravurile românești prin geamul vagoanelor Simplonului, ne-a judecat cu o ciudată asprime, într'una din marile reviste englezești. Și, negreșit, seria va continua.

Lucrul nu ni se pare extraordinar. Din străinii cari ne-au vizitat, cei mai mulți ne-au înțeles și ne-au îndrăgit. Ne gândim de pildă cu plăcere la impresiunile strânse în volum de către d. Robert de Flers, directorul marelui cotidian *Le Figaro*, sau la cuvintele îmbucurătoare pe cari a putut să le spună despre noi o personalitate distinsă ca d. Cozens-Hardy. Dintre cei cari nu ne-au priceput și ne-au

zugrăvit în culori urâte, foarte mulți au făcut-o primind sugestii dușmănoase nouă. Ne aducem aminte că până și un circumspect financiar ca d. Basil Zaharof reușise să ne jicnească, dela Budapesta, înainte chiar de a păși pe pământul României. N'a trecut mult, și a avut prilejul să-și schimbe părerea. Așa se va întâmpla cu toți aceia, cari găesc în judecata lor buna credință necesară obiectivității. Pentru ceilalți, cari refuză să ne privească altfel decât prin ochelarii oferiți dela Budapesta, stricăm vorba de geaba.

* * *

Dar, nu despre aceasta voim să pomenim aici. Dela o vreme încoace, preocupările străinătății față de noi au trecut și pe terenul politicii militante. Se tipăresc rapoarte false despre situația noastră internă, ni se fac aspre imputări și ni se dau sfaturi foarte transparente. Partidele și curentele politice sunt cântărite și apreciate cu amestecul unor vădite preferințe, când spre dreapta, când spre stânga, și spre surprinderea noastră, publiciști cari nu ne-au cercetat niciodată dau soluțiuni pentru rezolvarea crizei de guvernare prin care trecem, dela o depărtare de câteva mii de kilometri.

Ziarele bucureștene au relevat deunăzi articolul dlui René Pinon din *Revue des Deux-Mondes*, și ele s'au oprit mai puțin asupra unui „editorial“ din *Times*, în care se cuprindeau îndemnuri directe adresate regelui României, cu rețeta precisă pentru alcătuirea unui nou cabinet. Un film cinematografic, zice-se, întregește decorul acestor înduioșătoare amestecuri în frământările vieții noastre publice, arătând unor spectatori în destul de obișnuți cu asemenea scene la ei acasă, scandalurile cu serpentine și „tiribombe“ din Parlamentul dela București.

E foarte normală năzuința oricărui organ de publicitate să-și pună în curent cetitorii cu evenimentele cari interesează politica mondială. O recunoscută necesitate profesională de natură informativă, pentru care avem toată înțelegerea. În special, cu privire la patria noastră, credem că rolul pe care România e chemată să-l joace în complexul de împrejurări, cari determină echilibrul de forțe politice în Europa centrală cași în orientul-apropiat, îndreptățește, poruncește chiar, o atentă examinare a drumului pe care ea pășește spre consolidare. Nu e datoria străinătății, e datoria noastră, să veghem neîncetat și să punem la punct erorile sau nedreptățile voite, cari se săvârșesc împotriva noastră.

În acelaș timp însă, găsim că o anumită intervenție în rostul treburilor noastre de familie, e cu desăvârșire deplasată. Frământările prin cari trecem sunt înveninate îndestul de propriile noastre pasiuni, atâtea nedorite aparițiuni indigene vin să încurce limpezirea definitivă a vieții noastre publice, încât imixtiunea din afară, atât de insistent oferită, nu numai că nu e necesară, dar ea încurajează de foarte multe ori tendințe tulburi de cari am fi bucuroși să scăpăm, — și dă impresia unui protectorat deghizat, cu totul ofensător. Bunii noștri prieteni dela Londra sau din Paris, cari se socotesc îndreptățiți să

apese asupra cumpenei, dându-ne consilii și distribuind stăruitoare recomandări când e vorba de guvernarea țării noastre, nu trebuie să uite că România a trecut demult vârsta majoratului, și deci n'are nevoie de nici o tutelă....

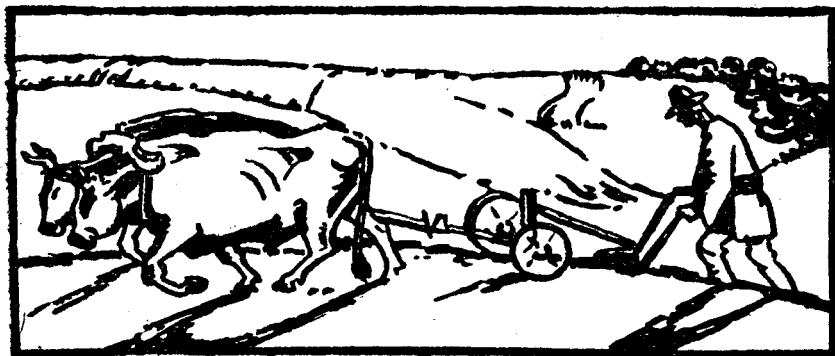
* * *

Cu atât mai neînțeleasă pare deci atitudinea acelor dintre oameni noștri politici cari, nu numai că nu resping asemenea ajutoare oferite *extra muros*, ci fac un permanent și ațățător apel la ele, exploatându-le pentru scopurile nu totdeauna dezinteresate, pe cari le urmăresc. Știm că șefii așa numitei „opoziiți-unite“ au fost aceia cari au chemat o seamă de ziarști britanici, pentru a asista la pregătirile războiului civil, organizat de părintele Man dela Gherla în tovărășia cunoscutului revoluționar, miliardarul „principe“ Mihail Cantacuzino. Și știm de-asemenea, că faimosul film, luat în incinta Camerei cu prilejul ședințelor de box organizate între cel două tabere protivnice, n'a putut să treacă peste frontieră decât prin inteligenta grije a celor cari au introdus aparatul cinematografic în culoarele tumultuoasei adunări din dealul Mitropoliei.

În acest chip, chestiunea se complică prin însăși intervenția unor „frunțași“ de-ai noștri, cari sunt convinși că vor putea cuceri mai repede și mai ușor puterea dacă, pe lângă concursul foarte prețios al dlui Adolf Ștern, președintele „Uniunii evreilor pământeni“, vor câștiga și pe acela al amicilor acestuia, în redacțiile gazetelor din Apus. Socoteala n'o credem bună, din două motive. Mai întâi, pentru că tot acest sbucium e inutil; cine e atât de naiv încât să creadă, că decretul de numire a viitorului guvern român, poate fi aranjat în birourile ziarului *Times*, sau într'alt loc asemănător, și prezentat apoi Suveranului nostru spre iscălire? Apoi, pentru că imprudenții apelanți la sprijinul străinătății, scapă din vedere impresia pe care această atitudine, iritantă pentru demnitatea noastră națională, o va face cu siguranță asupra tuturor oamenilor de bună credință dela noi.

„Scopul scuză mijloacele“, zice școala politică la care s'au alăturat d. Iuliu Maniu și tovarășii săi. Dictonul, prin el însuși, nu e tocmai simpatic. Dar încă, atunci când asemenea arme se folosesc pentru ambiția politică a unor nenorocoși paticulari, atât de necăjiți pe propria lor țară?...

ALEXANDRU A. HODOȘ

Barza și unificarea

Era cât un pumn, o mică broscuță cu părul retezat și ochii negri, și o chema . . . Bombonica. Ședea pe o bancă la poarta liceului de fete, își lovea genunchii cu degetele, așa cum bați clapele unui pian și făcea :

— Tintarata, tintarata, tin, tin, tin !

Am întrebat-o : unde e biroul domnului director ?

— O să vă conduc eu, — îmi răspunse repede, — dar . . . înscrierile încep numai la nouă și un sfert. . .

Apoi, aruncând fetei mele o privire duioasă :

— Aduceți pe „micuța“ la școală !

— O aducem, — i-am răspuns abia reținându-mi râsul. „Micuța“ era doar, cu câți-va centimetri mai înaltă ca ea.

— În care clasă ?

— În clasa întâia.

— Eu sunt într'a doua, — ne spuse cu mândrie, făcându-ne să înțelegem, că a fost în drept să zică fetei mele, „micuța“. Apoi după-ce o măsură din creștet până în tălpi :

— Cum o chiamă ?

— Minodora.

— Ce nume frumos ! O să fim prietene, așa cred . . . Dar . . . va fi internă, ori externă ?

— Internă !

— Hm ! — făcu mișcându-și căpșorul și aruncând Minodorei o privire compătimitoare.

Ne-a întreținut apoi cu tot felul de povești. Ne-a descris pe profesori și pe profesoare (mai ales cursurile lor) și rânduiala din pension. Ne-a spus că ea e externă. Tatăl ei e funcționar la comisia de unificare și sunt de doi ani în Cluj. Dar — și nu pot descrie cu

câtă mândrie ne-o spunea asta, — e născută în București, în „frumoasa, admirabila capitală a României-Mari.“ S'a plâns în sfârșit că Clujul e plictisitor. . .

— Vă puteți închipui, cum poate să se simtă în acest pumn de orașel cu cincizeci—șeaizeci de mii de locuitori o „fată“ crescută în inima României-Mari. Invidiez pe „mica Minodora“. Ea cel puțin n'a văzut oraș mai mare ca ăsta. O, dar când va vedea Bucureștii, când se va plimba pe calea Victoriei și prin Cismigiu, ah, ah, ah! . . .

În focul vorbirii își strecurase mâna pe nesimțite în cea a Minodorei.

Sosind înfârșit directorul, am intrat cu Minodora în birou, iar Bombonica a rămas afară. Formalitățile înscrierii s'au isprăvit destul de repede, aveam acum să mai plătesc ceva taxe la casieria pensionului. Când am ieșit, bucureșteanca noastră ne aștepta la ușă și citeam din ochii ei, că ne așteaptă cu nerăbdare.

— Mă rog, — îmi zise, prinzând pe Minodora de mână, — lăsați pe „micuța“ să-i arăt grădina pensionului. . .

Fără să aștepte răspunsul meu, o luară amândouă către grădină, iar eu m'am dus să plătesc taxele. Aici am stat vre-o jumătate de ceas și-apoi am luat-o și eu către grădină, să-mi caut fetița.

Am parcurs toate cărările grădinii și n'am aflat-o. Întrebam pe fetițele pe cari le întâlneau, dar nici una nu-mi putea da vre-o deslușire. Credeam că se vor fi întors în liceu, când de-odată le auzii glasul într'un tufiș de alun.

— Da, — spunea Bombonica, — e o prostie să fie cineva „internă.“ Socotește tu, să fii închisă între zidurile astea un an de zile! Să nu știi tu, ce se întâmplă în lumea mare.. O, să fii în locul tău, nu m'aș învoi să fii internă. . .

-- Dar ce să fac? — îngână copila mea oftând.

— Ce să faci? Să plângi! Auzi tu? Plângi, și atunci tăticul tău te lasă externă. . .

— Și dacă tăticul n'o să vrea. . .

— Atunci plângi și mai tare. Ah, dac'ai ști tu ce armă puternică e plânsul în ochii „femeilor!“ Eu . . . când vreau să merg la cinematograful plâng și atunci tăticul mă ocărește, apoi plâng și mai tare, iar tăticul strigă. Apoi țip și înfârșit . . . mă lasă. Dar voi ardelencele . . . sunteți prea naive. Ar trebui să se facă unificarea, cât mai în grabă. . .

— Ce-i aia „unificare?“

— Îți spun eu. Unificarea e așa, că să fiți și voi, ardelencele, așa de îndrăznețe și așa de învățate, ca noi. Uff! Mi-e milă de voi! Cât sunteți de supuse. Cu câtă ușurință e învoiești și tu să fii internă. . .

— Doar tăticul . . . zise acum copila mea, — de-aceea m'a adus la liceu, ca să mă fac și eu învățată. . .

— Aș! — făcu Bombonica. Părinții noștrii ar vrea, ca noi să învățăm puțin, puțin, să nu știm ca ei. Dacă ai fi și tu externă, ai vedea că lucrurile nu-s tocmai cum le învățăm în școală, dar așa, tu de unde să știi, sărmana de tine?

Urmă o pauză, în decursul căreia am deslușit un mic și foarte dulce sărut, apoi :

— Tin, tarata, tintarata, tin, tin, tin . . .

— Să-ți dau numai o pildă — reluă Bombonica. — Ce crezi tu, cine te-a adus pe tine pe lumea asta?

— Barza, — murmură copila mea cu glas speriat.

— Ha, ha, ha! Se vede, că voi nu sunteți unificate, biete ardence! Dar spune-mi, în ce lună te-ai născut?

— În Ianuarie. . .

— Ei bine. Spune-mi acum, ai văzut tu berze prin Ianuarie?

— Nu . . .

— Firește! Berzele se duc doar toamna în Africa, pentru că iarna pe aici n'ar avea ce să mănânce . . . Iarna așadar n'ar trebui să se întâmple nașteri, dar vezi, tu te te-ai născut în Ianuarie, când berzele mănâncă broaște prin bălțile Africii și numai gândul le zboară înspre România-Mare. Vezi . . . cu ce prostii ne îndoapă pe noi? . . .

— Atunci dar . . . cum m'am născut eu? — bombăni Minodora mea.

— Iți spun . . .

Dar n'a ajuns să-i spună. . . Mi-am făcut brusc, apariția. . .

Tolănite pe iarbă, îmbrățișate, ori — să zicem așa, — unificate, — când m'au văzut au roșit amândouă, până după urechi.

Azi, când mă gândesc serios la împlinirea asta, îmi pare rău de ce am făcut. Ce-ar fi spus Bombonica fetiței mele? I-ar fi spus desigur, că pe ea nu barza a adus-o pe lumea asta, ci . . . uliul falnic, care vara-iarna petrece în România-Mare și — în schimb pentru copiii pe cari îi aduce oamenilor, își ia recompensă: mai câte-un puiu, câte-o găină. . .

SEPTIMIU POPA

O solidaritate suspectă

Există în Capitală o așa numită „presă independentă“, bine cunoscută nouă și altora, care și-a făcut o adevărată specialitate din a afișa cu orice preț un fel de umanitarism special, de-o esență foarte suspectă, aproape totdeauna protivnic interesele noastre naționale. Un umanitarism care se grăbește să îmbrățișeze dela o vreme, cu cel mai deplasat entuziasm și cu cea mai necontrolată bunăvoință, în primul rând pe dușmanii acestei țări, și dacă mai rămâne vreme, pe cei porniți în orice caz să-i facă puțin rău. În coloanele unor ziare pe care le patronează elemente de curând pripășite de peste graniță, se concentrează toate blestemele și toată osânda pentru o mișcare izvorâtă dintr'o justificată durere colectivă ca aceea a tineretului nostru universitar, dar se cer toate indulgențele pentru siniștrii atentatori, cari în frunte cu Max Goldstein au vrut să arunce în aer senatul României. Mizeria celor dintâi, — obiect de dispreț și ironie. Greva foamei, a celorlalți, — isvor de profundă compătimire. Orice ocazie e binevenită pentru aceste vibrante cutii de rezonanță sentimentală, când e vorba să fim presentați lumii civilizate ca o națiune barbară și anticulturală. Niciuna din năzuințele legitime cari frământă sufletul românesc al acestei generații, nu găsește un ecou înțelegător pe teigheaua vulgarilor traficantși de înduioșări.

Adevărul celor spuse mai sus, se confirmă la tot pasul. Arestarea și condamnarea la Budapesta ca dezertor din armata ungară a unui ofițer activ român nu produce nici un gest de revoltă. În schimb expulsarea oricărui agent de-al amiralului Horthy, improvizat ziarist la la Brașov, la Cluj sau la Timișoara, deslănțuie o furtună de protestare. În special, gazetele *Adevărul* și *Lupta* și-au luat asupra lor rolul de apărători interesați ai acestor, „nedreptățiși“ și trâmbețează din toate puterile că nu vor dezarma curând.

Iată, cea mai proaspătă ieșire de acest soi. Autoritățile din Ardeal au cerut trimiterea peste frontieră a reprezentanților societăței de colportaj „Pallas“ din Cluj și a unui redactor dela ziarul „Brasso

Lapok" din Braşov. Nu ştim dacă această măsură de ordine, în sprijinul căreia se aduc argumente privitoare la siguranţa Statului, este sau nu perfect îndreptăţită. Şi n'au de unde s'o ştie nici patronii *Adevărului* şi ai *Luptei*. Împotriva celor dela întreprinderea „Pallas” există acuzaţia că aduceau prin contrabandă cărţi aţăţătoare, tipărite de „Ungurii cari se deşteaptă”; despre redactorul dela „Brasoi Lapok”, că era expedit de peste Tisa, ca să supravegheze nădejtile de revanşe ale maghiarimei din România. Oaspeţi cum se pare, îndestul de indenzirabili pentru noi. Nu însă şi pentru domniii Iacob Rozenthal sau Albert Honigman. Şi pentrucă „victimele” cu pricina s'au întâmplat să fie rude, mai de departe sau mai de aproape cu cei doi directori de gazetă, — *Adevărul* şi *Lupta* fac un tapaj enorm pe chestiunea „svârlirii peste graniţă” a protejaţilor lor dela Cluj şi dela Braşov.

În ceea ce priveşte, mărturisim că legăturile de rubedenie ale numiţilor „confraţi” nu ne interesează. Sunt însă alte două împrejurări pe cari le cunoaştem, şi asupra cărora ne-am mai oprit atenţia şi altădată.

În primul rând, avem înaintea ochilor presa ungurească de-aici, scrisă de coreligionarii dlor Rozenthal şi Fagure, şi nu putem să trecem cu duioasa indulgenţă a acestora peste articolele în cari se face politică împotriva fărăii, numai pentrucă avem de-aface cu nepoţii, verii sau cumnaţii redactorilor dela *Lupta* şi *Adevărul*. Peste capetele noastre, vedem cum se crează o solidaritate militantă, cu tainice legături atavice. De când s'a lansat această „presă independentă” dela Bucureşti, declarându-şi o infatigabilă competenţă în treburile transilvănene şi o afecţiune desinteresată pentru necazurile minoritare, — nu ne mai putem înţelege din pricina asurzitoarei schelălăeli. De câteori se iau măsuri împotriva unui vânzător de haine vechi, care s'a hazardat să să fure un palton nou, ţara e acuzată de reacţiune şi autorul văditului furtişag, victimă a oligarhiei şoviniste, e trecut ca martir în calendarul special al democraţiei internaţionale.

Şi mai cunoaştem şi altele. Peste două sute de mii de străini sunt în cuprinsul Ardealului, cari, după însăşi litera generoasă a tratatelor de pace, n'au ce căuta pe teritoriul României. Situaţia lor firească este aceea, cam neplăcută, a unor musafiri nepoştiţi. Ei s'au coborât asupra noastră din nordul şi apusul Ungariei de ieri, epave antipatice ale fluctuaţiunilor războiului, şi s'au aşezat sub ochii stăpânirii româneşti, dibuind pe calea norocului, care li s'a închis la ei acasă. Aproape toţi aceşti străini nu sunt numai simpli spectatori ai frământărilor şi nevoilor noastre. Ei sunt negustori, cârciumari, misişi, cari au contribuit în mare parte la scumpirea traiului, şi ei sunt propagandişti, gazetari, agenţi de publicitate, însărcinaţi cu inavuable misiuni... culturale.

Prezenţa lor în mijlocul nostru constituie, în bloc o îngrijitoare problemă economică şi politică. Deci, fără să ne treacă prin gând să luăm o atitudine xenofobă, suntem de convingerea că treptata curăţire a acestor „corpuri străine” din organismul nostru social, e o normală necesitate. Recunoaşterea unei inevitabile opere de salubritate publică

nu îndreptățește nicio acuzație de intoleranță. N'am auzit aruncându-se o asemenea jicnitoare osândă, nici Statelor Unite nici și Germaniei, două țări cari au restrâns în ultimul timp, cu îngrădiri foarte severe, dreptul de așezare prelungită a necetățenilor. Aceeaș concepție de triaj al locuitorilor a triumfat și în Jugoslavia și în Cehoslovacia, unde de multă vreme sute de mii de cetățeni străini au fost poftiți, fără mult ceremonial, peste hotare.

La noi însă, se pare că această epurație logică n'ar fi posibilă, dacă ar fi să ascultăm viforosul glas al sângelui care se ridică din tiparnițele de pe strada Sărindar. Bunii noșrii patrioți români, în numele și în sistemul afectiv al cărora mai persistă încă unele reminiscențe galițiene, se grăbesc să ne denunțe înaintea lumii civilizate, informează pe confrății lor din Londra despre cele ce se petrec pe malul Someșului, fac apel la „Liga națiunilor“, și ne arată cu degetul, în propria noastră casă.

Să accepte și să înțeleagă cine vrea această situație. Noi nu suntem dintre aceștia, căci în cece privește primejdiile cari amenință libera dezvoltare a acestui popor, gazdă prea primitoare a tot ce a fost pleavă nedorită, — noi avem cu totul alte credințe decât au reușit vreodată să-și confecționeze domnii Honigman, Rozenhal, Brauer & Comp., cunoscuta firmă cosmopolită pentru exploatarea și comercializarea tiparului cotidian în România.

Mai mult. În fața surrescenței de străini, această artificială și apăsătoare pătură suprapusă, pe de o parte, și în fața suspectei solidarități pe care o afișează *Adevărul*, *Lupta* și anexele lor, pe de alta, pricepem tot mai bine resorturile sufletești ale revoltei studentești, suntem nevoiți să i dăm perfectă dreptate pe acest tărâm, și-i trimitem deci toată simpatia noastră.

MOISE NICOARĂ

Cronica politică

Criză ministerială, sau criză de guvernare?

A fost câteva zile, o grozavă emoție în redacțiile ziarelor bucureștene. Rubrica reportajului politic, resimțindu-se de plictiseala vacanței Camerei (nicio pâruală parlamentară) și de absența intrunirilor din sala *Dacia* (nicio tulumbă de pompieri pe străzile Capitalei) a fost deodată inviorată de belșugul amănuntelor privitoare la „conflictul din sânul guvernului” și la inevitabila „criză ministerială”. Telefonoanele au început din nou să sbârnăie, honigmanii să alerge, interview-urile să curgă. Insfârșit, iată evenimentul dorit, — un nou izvor nesecat de știri, și deducții senzaționale: grave neînțelegeri în partidul liberal, încurcăturile remanierei, și, în cele din urmă, apropiata retragere a dlui Ion I. Brătianu...

Noi, cari urmărim aci caleidoscopul frământărilor politice prin prisma unei scurte examinări săptămânale a situației, nu putem fi tărăși de iureșul acesta efemer al informației cotidiene. Culegem, pe urma acestei indeletniciri, și unele dezavantaje. Nu știm de pildă, dacă până la apariția acestor rânduri de subț teascul tipografiei, așa zisa „criză ministerială” va fi isbucnit, sau va fi fost înăbușită, dela Florica, printr'o poruncă a „șefului”. Suntem lipsiți, desigur, de binefacerea *Ultimei ore*.

Dar, poate tocmai din această cauză, ne bucurăm de avantajul unei perspective mai largi, și ne desfacem ușor din tirania celui mai proaspăt svon de culise, — aproape totdeauna desmițit după douăzeci și patru de ore. Beneficiind de această respirație mai liniștită a constatărilor noastre, vom privi deci și cele din urmă frământări guvernamentale, indiferent de soluția lor imediată, sub unghiul cuprinzător al unei analize desbrăcate de orice pripeală.

Gazetele din Capitală au înfățișat, cu obișnuitul lux de detaliu și subț toate aspectele, rivalitățile cari au isbucnit în sânul guvernului și al partidului liberal. Am aflat deci încă odată, ceea ce știam mai demult, că prezența dlui geneial Văitoianu în fruntea ministerului de Interne constituie un permanent măr al discordiei, că dl Gh. Mărzescu ar vrea să reia portofoliul pe care l-a mai deținut în 1919, și, că pretențiile la șefie ale dlui I. G. Duca începând să-și arate colții, au dat naștere unor nervoase manifestări de invidie la mai mulți din corifeii „Băncei românești”.

Decât, că aceste mărunte intrigi, atât de puțin legate de preocupările marelui public, nu ne apar deocamdată interesante. Ne-am mai ocupat și altădată de

fierberea care domnește în rândurile liberale, arătând cum acest partid pătimește de toate simptomele unei apropiate prefaceri, dorită chiar de cei mai prețioși membri ai săi. Dar aceste incidente de familie nu pot avea consecințe cari să treacă dincolo de ușa cluburilor și de îngrijorarea partizanilor. Fără doar și poate, țara nu se sinchisește deloc de nemulțumirile dlui Gh. Mărzescu, de soarta ministerială a dlui general Văitoianu sau de veleitățile dlui I. G. Duca.

S'ar părea totuș, că toate aceste rivalități, ilustrând inevitabila debandadă, va grăbi sfârșitul unei cărmuiri nepopulare sau, cel puțin, va provoca o radicală remaniere. S'o spunem fără ocoluri, această din urmă soluție e de o perfectă inutilitate. Robit aceluiaș sistem vechi și nenorocit, și în neputință de a face față împrejurărilor, guvernul liberal nu poate fi salvat de o improspătare a cadrelor sale. Ar pleca, să presupunem, d. Aurel Cosma, și l-ar înlocui, să zicem, d. N. Săveanu. S'ar retrage d. Vasile Sassu ca să facă loc dlui Leonte Moldoveanu. Ar fi sacrificat d. general Văitoianu, ca să se instaleze în birourile de lângă teatrul „Cărăbuș“, d. Gh. Mărzescu. Ei și? Care ar fi câștigul obștesc rezultat din această substituire de persoane slujind aceleași asociații politice și înfățișând aceleași procedee, ca mai 'nainte? Nu mai incupe indoială, că absolut niciunul.

Pe de altă parte, nu aceste neînțelegeri sunt cauzele cari pot să grăbească sfârșitul actualului regim, după cum nici rezolvarea mai mult sau mai puțin fericită a lor nu conține niciun motiv de bucurie pentru mulțimea cetățenilor. Căci, dacă ar fi așa, d. Al. Constantinescu, chemat telegrafic din străinătate pentru a sluji de mijlocitor al împăcării, ar apărea încă odată în fața istoriei, ca un salvator al Statului amenințat de cataclism . . .

* * *

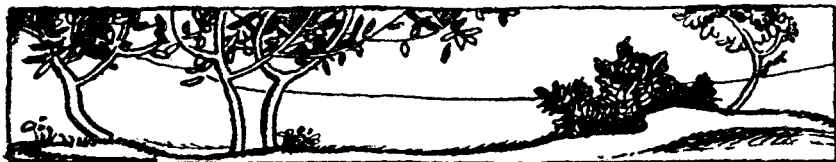
Adevărul este că partidul liberal nu se află înaintea unei crize ministeriale, ci menține într'o stare endemică o penibilă criză de guvernare, de care se leagă, ca scaiul, o mulțime de complicații neplăcute, dela agitațiile funcționărilor până la mișcarea studențească, încă tot nepotolită.

Arătăm, în altă parte a revistei noastre, în ce constă această criză de guvernare, și care ii este geneza. E o profundă eroare să se creadă că există o altă rezolvare a ei decât grabnica înlăturare dela cărma țării a partidului liberal, sau că retragerea într'o lungă perioadă de opoziție a acestuia din urmă, s'ar datora în viitor unor neînțelegeri indestine. Iluzia acestei retrageri onorabile, n'o mai păstrează nici d. Ion I. Brătianu.

Nu. Guvernul liberal se va retrage, prăbușindu-se printr'o mărturisire silită a propriei sale incapacități de a aduce la îndeplinire programul miraculos cu ajutorul căruia a făgăduit să îndrepte situația economică a țării. Restul sunt cancanuri, subiecte pentru rubrica reportajului politic, conversații de cafeana, — adică pierdere de vreme.

Și lumii nu-i mai arde de așa ceva.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Visul Voevodului

*Articolul împotriva României
publicat de mine în „Oesterrei-
chische Rundschau“ la 15 Sep-
tembrie 1916, a fost inspirat de
regele Carol.*

ALEX. VAIDA ✱ ✱
la întrunirea dela Timișoara

*In curtea fabricii de bere
Se adunase 'ntreg norodul,
Căci el ascultă cu plăcere
Când îi vorbește „Voevodul“...
Dar, iată de această dată,
Rămase în nedumerire,
Și gloata se 'ntreba mirată,
Și nu-și venea de loc în fire,
Cum a putut defunctul Sire,
(Din altă lume, negreșit)
Pe domnul Vaida să-l inspire
Cu doi ani... după ce-a murit?*

*A fost aci, telepatie,
Ori vre-o criză de nevroză?
A fost, mă rog, catalepsie,
Sau, iarăș, o metempsichoză?
Secretul numai eu îl știu
Căci prin științele oculte,
Am obținut un „interview“, —
Și Răposatul mi-a spus multe.
Nu, n'a fost nici telepatie,
Și nici o criză de nevroză
N'a fost, mă rog, catalepsie,
Și, mai puțin, metempsichoză...*

A fost un alt soi de minune:
Din Argeș, adormitul Domn,
Trei zile după 'ngropăciune
S'a arătat la Vaida 'n somn
Și i-a grăit așa:

— „Amice

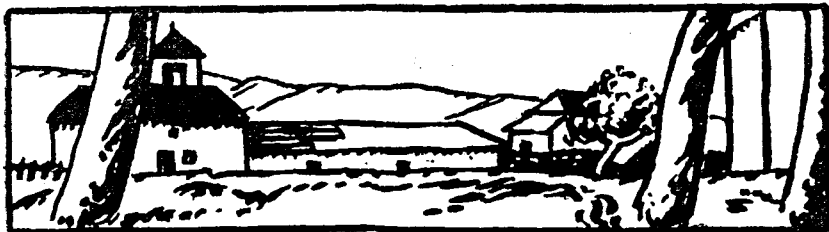
„Nu te speria, și fii pe pace,
„Dar să ții minte ce ți-o zice,
„Și jură-mi că așa vei face.
„De-aici din viața mea eternă
„Departate văd ce-o să se 'ntâmples,
„Ridică-ți capul de pe pernă,
„Și dă-ți cu apă pela tâmples,
„Să te trezești, și să m'ascuți!
„Văd pe Carpați o 'ntreagă oaste,
„Flăcăi voinici, frumoși și mulți...
„Tot cățărându-se pe coaste,
„Ei urcă muntele înalt,
„Și așa cum tot încep să crească,
„Pornesc cu iureș la asalt:
„E oastea noastră românească,

„Și vine să vă desrobească!..“

„O, mulți cădea-vor, secerăți,
„Cum se vor repezi în val,
„Sburând cu dragoste spre frați,
„Spre 'ndureratul vost, Ardeal!“

„Atunci, Voievoade, cu știință,
„Să te prezinți, umil, la Burg,
„Și 'ngenunchiind, să juri credință
„La tronul scumpului Habsburg...“

*
*
Astăzi e lucru cunoscut,
Că Vaida astfel a făcut.

SPIRITISTUL MORFEU

INSEMĂRI

Comemorarea lui Gh. Pop de Băsești. Duminică 6 Mai se va face la Băsești sfințirea monumentului înălțat în amintirea fostului președinte al partidului național și al marei adunări dela Alba Iulia. Iată programul acestor serbări.

De dimineață, la ceasurile 9, se va oficia un serviciu religios în biserica românească din Băsești, după care la orele 11 asistența va pleca în pelerinaj la mormântului neuitatului badea Gheorghe. Aci se va face sfințirea momentului ridicat la mormânt, și se vor ține cuvântări comemorative. O parte din oaspeți vor lua masa la di și dna Hossu-Longin; restul publicului va participa la un ospăț popular în localul școlii.

La dispoziția acelor cari vor lua parte la pioasa sărbătoare vor sta trei trenuri speciale. Călătoria se va face cu reducere de 50 la sută.

Îndeminăm pe cetitorii noștri să ia parte în număr cât mai numeros la acest omagiu adus uneia din cele mai curate figuri de pe vremea luptelor noastre naționale; își fac astfel o sufletească datorie de recunoștință față de un întreg trecut.

Revoluția din România. Abia acum suntem în măsură să apreciem în toată

întinderea lui, ecoul pe care l'au avut în străinătate, și mai ales dincolo de Ocean, ridicolele intruniri dela București ale tovrășiei național-țărăniste. Avem subț ochii noștri în momentul acesta, știrile cari au făcut înconjurul cablurilor, anunțând „gravele turburări” cari au avut loc deunăzi, când cu omerica luptă a dlui Grigore Filipescu contra pompelor de apă ale primăriei din Capitală. Veștile sunt de-un laconism tragic: — „Regele a abdicat, în curând se va alege președintele republicei. Românii din Ardeal au cerut alipirea Ardealului la Ungaria.”

Enormitățile acestea, cărora li s'a făcut onoarea unui turneu telegrafic împrejurul pământului, pornesc după cum lesne se poate bănui, din oficina agențiilor dela Budapesta. E totuș demn de reținut, ce repede se crede dela distanță, în revoluție. Ah! de-ar cunoaște amicii noștri dela *New-York Times* pe părintele republicei române, pe popa Man din Gherla și pe noul nostru dictator Ghiulukă I. Maniu, regele Ardealului... Mare lucru, într'adevăr, prestigiul depărtării!

O vizită princiară. Înconjurat de întreg fastul protocolar care întovărășește de obicei festivitățile oficiale, prințul Carol a fost două zile oaspele

Clujului nostru, pe care-l cunoaște atât de bine. O potrivire din adins aleasă, a purtat cu ușurință augusta sa preocupare dela o robustă întrecere de jocuri atletice la o șezătoare culturală. *Mens sana*. . .

Prințul nostru moștenitor, viori și svelt ca o libelulă, e un îndrăgostit al sporturilor, și urmărește cu plăcere toate manifestările de educație fizică ale tineretului nostru dela oraș, prea multă vreme ținuit între tristele ziduri ale clădirilor greoaie. Dar, în mijlocul însoțitorilor săi am revăzut și câțiva distinși oameni de litere, dnii Gh. D. Mugur, Nichifor Crainic și Ion Pillat. La festivalul dela Teatrul Național, cel dintâi ne-a lămurit în cuvinte potolite și totuși însuflețite, năzuința frumosului așezământ cultural: *Fundația principele Carol*. Cei doi tineri poeți, cari au încadrat programul aleasei seri, au cetit poezii pline de culoare și de avânt.

Steagurile aninate pela toate casele clujene, — nu totdeauna sincer desfășurate, — s'au dat jos. Vizita princiară s'a scuturat de convenționalul banchetelor și al recepțiilor. În urma ei, rămân însă câteva cuvinte drepte și adevărate, o lozincă indispensabilă pentru reintegrarea sufletească a noilor provincii: „mobilizarea culturală“. Nu zadarnic a vorbit Principele acesta tânăr și inimos, despre a doua oaste a țării, despre armata păcii, destinată să cucerească inimile cu farmecul gândirei românești. Am realizat, într'adevăr întregirea politică fără a câștiga în același timp complectă liberare intelectuală. Dușmanul milenar, influența mentalității străine, e greu de scos din tranșeele sufletești în care s'a cuibărit de-atâta vreme.

Iată ce avem de făcut aci, pe pământul acestui Ardeal recâștigat pe seama vechilor noastre tradiții de ci-

vilizația latină. Indemnul vine de sus, — ar fi păcat să nu fie ascultat.

Din parte-ne, credem că *Fundația principelui Carol*, care se prezintă până acum mai mult subț infățșarea intențiilor bune ale întemeietorului ei, va fi în primele rânduri, răspunzând cea dintâi la semnalul generosului asalt către lumină.

Epidemia tantielor. Aflăm cu oarecare surprindere despre alegerea ca membru în consiliul de administrație la *Intreprinderile forestiere* din Cluj, a episcopului Frențiu dela Oradea-mare. Se vede că epidemia tantielor se întinde, cu pași amenințători. D. Al. Vaida dela fabrica *Renner* a făcut repede școală.

Decât, avem și noi unele mici observări de făcut, cu privire la prezența oarecum nepotrivită a înaltei fețe bisericești în mijlocul vârtejului financiar al unor atât de lumești întreprinderi. Parcă preocupările spirituale ale unui conducător de suflete nu s'ar împăca tocmai bine cu pofta foarte materială, a jetoanelor de prezență. P. S. Frențiu figurează și în consiliul de administrație al *Reșiței*. Pe când la *Gantz* sau la *Marmorosch*, Prea Sfinția Ta?

Așteptăm. Dar, după cât ne aducem aminte, există anumite instrucțiuni dela Sf. Scaun, cari interzic episcopilor să participe în conducerea societăților pe acțiuni. Sau ne înșelăm?

„Cuziștii. . .“ Veșnic neobosite sunt resursele de imaginație ale ziaelor domnilor Iacob Rosenthal și Albert Honigman, când e vorba să se „infiezeze“ mișcarea universitară. Pentru acești copii frământați de neliniște ai mizeriilor de după război, în îndârjirea cărora sunt desigur și unele greșeli, spiritul larg și democratic al jupânilor dela *Lupta* și *Adevărul* e sever și neîndurător. Studenții sunt niște

ciomăgași, studenții sunt niște mucoși, obrasnici, studenții sunt niște huligani, — studenții sunt. . . *cuziști!*

Aceasta e cea mai nouă ironie, pe care scrisii și cumetrii dlui Adolf Ștern o aruncă celor cincisprezece mii de studenți dela Facultățile din țară, chinuiți de atâtea întrebări și purtați de o netăgăduită insuflețire.

Pentruce nu se deranjează oare cei dela *Adevărul* și dela *Lupta* să descifreze puțin această volbură a unei generații chemată să conducă România de mâine? Pentruce nicio privire atentă, nicio bunăvoință, niciun interes, măcar reportericesc, pentru durerile ei reale?

Hei, dacă ar fi vorba cel puțin de complicități „vărului“ Max Goldstein. . . Ce valuri de emoție l'ar cuprinde pe d. Iacob Rozenthal și cum ar suspina de indurerat d. Albert Honigman! . . . Dar așa: Pentru niște. . . „cuziști“? Cine se deranjează?

Boilă biruitorul, frații Goga calomniatori. Cu prilejul unei discuțiuni care nu ne privește, d. Romul Boilă, actual profesor la Universitate, fost șef al resortului de alimentare și în permanență nepot al dlui Iuliu Maniu, redeschide o afacere îngropată în dosarele Curței cu juri din București, insinuând că ziarul *Renașterea Română*, azi încetat din viață, a fost condamnat cândva pentrucă s'a încumetat să atace onorabilitatea ilustrului fruntaș din Dicio-Sân-Mărtin. Cu alte cuvinte, „frații Goga“ sunt niște calomniatori, iar d. Boilă se prezintă sub armura unui martir biruitor.

Din nenorocire, trebuie să intervenim pentru a pune lucrurile la punct, risipind astfel o iluzie atât de scumpă adresarilor noștri.

E adevărat că d. Romul Boilă a dat în judecată ziarul *Renașterea Română*, care apărea acum trei ani la București

sub direcția d-lui Eugen Goga. Dar tot atât de adevărat este, că înainte de judecarea procesului la Curtea cu jurați, curajosul d. Romul Boilă și-a retras acțiunea sa, rămânând ca acuzația să fie susținută numai de către procuror. Astăzi toată chestiunea e închisă, în urma unui cunoscut decret de amnestie, pe care noi l'am cerut.

Dar, d. Romul Boilă să nu fie supărat. Făgăduim că în scurtă vreme îi vom da din nou prilejul să-și încerce norocul în fața judecăței, plângându-se că l'am colomniat. Suntem siguri, de data aceasta nu va mai interveni amnestia pentru a zădărnici desbaterile unei cauze atât de interesante, ca aceea ridicată în jurul activității unuia din cei mai silitori membri ai fostului Consiliu dirigent. D. Romul Boilă să-și ia însă și domnia-sa obligația de a nu mai renunța la plângerea odată făcută, cum s'a întâmplat la București.

În chipul acesta, să fie încredințat, că nu va mai fi încă odată biruitor.

Colaboratorii d-lui Brauer. Am relevat odată hazlia împrejurare în care directorul politic al ziarului *Dimineața*, cunoscutul d. Graur (Brauer) a avut inspirația să angajeze colaborarea externă a „unui creștin“, pentru a scrie un articol ocazional de Paști. (Aceasta spre deosebire de d. Emil Honigman dela *Presa*, care l'a confecționat din propria sa evlavie ortodoxă). Acum, confratele nostru dela *Dimineața* a recurs la pseudonime noi; sunt câteva zile decând și-a făcut intrarea victorioasă în coloanele excelentului cotidian, un redactor nou. — vovodul Bogdan-Dragoș.

Ni se spune să subț această eroică proclă se ascunde cel mai tânăr fiu al ceasornicarului Haimovici din Hârlău, talentatul poet impresionist, Barbu Haimovici. Ideea e foarte ingenioasă. Cu vremea, vom vedea reinviate toate

figurile trecutului nostru: Mihai Vi-teazul, Mircea Ciobanul, Petru Rareș... Și cu ce plăcere deosebită, vom citi de pildă articolele dlui Iacob Rozen-thal atunci când vor fi iscălite simplu și sugestiv: Ion-Vodă-cel-Cumplit...

Contele Apponyi la Băle. Telegra-mele au anunțat că faimosul Conte Negru, nepotolitul vrăjmaș al nea-mului românesc, a vorbit înaintea „U-niunei interparlamentare a minorități-lor“, la Băle, în numele maghiarilor din România. Contele Apponyi autorul ce-lor mai degradatoare instrumente de închiziție sufletească puse în slujba des-naționalizării, era indicat să se facă ap-părătorul drepturilor minorităților. Pă-cat că nu s'a găsit cineva, în momen-tul acela, să-i cetească din legile sale celebre, cu ajutorul cărora urmărea pe vremuri maghiarizarea cu forța, nu a unei *minorități*, ci a unei naționalități care alcătuia *majoritatea* populației din Ardeal.

Ceeace însă, merită și mai multă atenție, e destăinuirea pe care o face oficiosul guvernamental, că d. Apponyi a vorbit la Băle imputernicit fiind de d. baron Iosika, președintele partidului național-maghiar din Ardeal și mem-bru în senatul României, care, înainte de a da procură fostului ministru al Instrucției publice, a avut o întrevede-re la Balaton, cu amiralul Horthy.

E o chestiune care ar putea fi puțin lămurită...

Versurile glumețe. E interesant să constatăm, pentru a ilustra preferințele presei transilvănene de astăzi (căci

despre cea de ieri abia se mai pă-strează o palidă amintire), ce anume lucruri din revista aceasta nu sunt pe placul confracților noștri dela *Patria*. Deunăzi, ne-am trezit cu o violență ieșire plină de indignare cetățenească în urma unui articol de critică literară despre novelele dlui Ion Agârbiceanu. Era, se vede, încă unul din punctele sensibile ale partidului național. Astăzi, bățiosul organ al comitetului de-*o*-sută polemizează, foarte încruntat, cu cronicile rimate din *Țara Noastră*, invățându-ne că nu așa, cu versuri glumețe, se tîmăduiesc necazurile de cari sufăr cei optsprezece milioane de români.

Se înțelege dela sine, că înțeleapta gravitate a domnilor dela *Patria* posedă leacuri irezistibile pentru toate răcilele actualității. Cetitorii acelei cumpătate publicații de studii docu-mentate și cercetări laborioase au ap-preciat demult stilul ales și pricepera universală care transpiră din bogatele sale coloane. Ei știu, deasemeni, că *Țara Noastră*, în afară de versurile glumețe dela cronica rimată n'a pu-blicat nicidecum vreun articol în care să se examineze problemele la ordinea zilei, ori să se caute îndrumări pen-tru rezolvarea fericită a multiplelor necesități ale țării. Intre *Țara No-astră* și monitorul adversarilor stabilim totuș o mică diferență: Noi am des-tinat o rubrică specială unor apre-cieri vesele asupra politicei. *Patria* în schimb este în întregimea ei profund umoristică, începând dela articolul de fond, până la ultima informație...